

5 vragen over voedselbossen

De term voedselbos valt steeds vaker. Maar wat ís een voedselbos eigenlijk? En kunnen voedselbossen de landbouw duurzamer maken? En, wat hebben de vogels eraan?

1. Wat is een voedselbos eigenlijk?

Voedselbossen zijn kleine bossen die worden aangeplant om voedsel te leveren. Alles wat er staat, is dus (deels) eetbaar. Voedselbossen vormen een ecosysteem waaruit je het hele jaar kan oogsten. Waar een reguliere akker plat is en één gewas levert, bestaat een voedselbos uit lagen met verschillende soorten: hoge notenbomen, lagere fruitbomen, bessenstruiken, kruiden, groenten, bodembedekkers en schimmels. De oogst: fruit, noten, zaden, groenten, wortels, knollen, paddenstoelen, eetbare bloemen en honing.

Een voedselbos bestaat uit lagen, met als bovenlaag noten- en fruitbomen

In het Brabantse Schijndel is vorig jaar het grootste voedselbos van Europa aangeplant. In een reportage van de Volkskrant uit dat jaar, zegt Wouter van Eck, oprichter van de [Stichting Voedselbosbouw Nederland](#): "Het voedselbos heeft geen kunstmest, gif of extra water nodig en de opbrengst blijkt hoger dan die van reguliere landbouw. Voedselbossen zijn het stadium van hobbyboeren ontgroeid. Wij richten ons op een transitie in de landbouw."

2. Kan een voedselbos inderdaad een rol spelen bij het verduurzamen van de landbouw?

Sommigen beantwoorden die vraag volmondig met 'ja'. Anderen zijn sceptisch. We vroegen Micha Wieland naar zijn mening hierover. Hij verbouwt sinds vijf jaar gewassen voor voedselbossen en hoort veel praktijkverhalen op zijn kwekerij, Arborealis.

Micha, hoe kijk jij naar voedselbossen bij het verduurzamen van de landbouw?

"Bij een voedselbos staat alles door elkaar en dat is niet efficiënt oogsten met al dat handwerk. Prima als je een bos voor jezelf hebt, of er lokale restaurants mee bevoorraadt. Maar dat wordt met de opbrengstprijzen van agrarische producten een probleem zodra je het uurloon van plukkers moet betalen. Wat ook speelt: je hebt een lange aanlooptijd voordat je kunt oogsten uit het bos en het plantmateriaal dat je nodig hebt, is duurder dan zaaigoed voor graan. Al met al, is een voedselbos financieel 'uitdagend'. Daarvoor is het bos in Schijndel ook aangelegd, om te zien of het uit kan."

Landbouw en voedselbos naast elkaar. Dát zou nog eens grote winst zijn: landschappelijk en voor de biodiversiteit.

"Als je het mij vraagt, blijf je ook de combinatie nodig hebben met eenjarige gewassen zoals tarwe. Een voedselbos alleen levert niet genoeg voedingsstoffen voor de hele bevolking. Als je de voedselproductie op peil wilt houden, heb je dus normale akkerbouw nodig, afgewisseld met 'efficiënte' voedselbossen. Ik zie daar wel een mengvorm uit ontstaan: bedrijven met landbouw en voedselbos naast elkaar. Dát zou nog eens grote winst zijn: landschappelijk en voor de biodiversiteit."

3. Kunnen mensen met een ‘gewone tuin’ ook iets met een voedselbos?

Ja, dat kan. Het grootste deel van de klanten van Micha is zelfs particulier.

Het klinkt alsof je voor een voedselbos een flinke lap grond nodig hebt, maar dat is dus niet zo?

Micha Wieland: “Een bos past inderdaad niet in de achtertuin. De Engelse term is forest garden, ofwel bostuin, dat klinkt al weer kleiner en vriendelijker. Dat is gewoon een combinatie van eetbare planten die je bij elkaar zet en dat kan al beginnen met drie vierkante meter. Daar passen geen grote bomen, maar wel kruiden en struiken, waar je zelf wat aan hebt én waar de natuur en de vogels wat aan hebben. Variatie is tenslotte goed voor biodiversiteit.”

“Mijn klanten zijn meestal particulieren. Sommigen hebben een redelijk normale tuin, waar ze eetbare dingen bij planten. Maar ik krijg ook wel eens een boer of gemeente die op een lapje grond wat wil uitproberen. De jonge generatie kijkt sowieso anders naar tuinen. Het moet niet alleen mooi zijn, maar ook wat brengen voor de wereld. Steeds meer mensen zijn daar bewust mee bezig, een mooie ontwikkeling.”

Een bostuin is kleiner: eetbare planten in de 'gewone' tuin. Lekker voor jezelf, goed voor de natuur.

4. Tips voor mensen die willen beginnen met een voedselbos(je)

Als u zelf aan een bostuin wilt beginnen: de kwekerij van Micha en zijn compagnon Sietske is vanaf maart weer te bezoeken en ze helpen u graag op weg. Tot die tijd kunt u op de website rondneuzen in de plantenlijst en u verbazen over hoeveel eetbaar is, misschien al heel wat van uw huidige tuinplanten.

Een andere aanwinst voor geïnteresseerden: het boek Voedselbos van Madelon Oostwoud, met theorie, praktijkvoorbeelden en bijgevoegd een gids met eetbare planten.

Voor wie zelf een voedselbos(je) wil: laat je adviseren en weet dat het klein kan beginnen.

Micha, heb jij nog tips voor mensen die willen starten met een voedselbos(je)?

“Toen ik erachter kwam wat je allemaal kan eten, was dat een openbaring. Veel eetbare planten verkocht ik toen als gewone kweker voor de sier, mooie herfstkleuren ofzo, maar hoe wist ik dat ze eetbaar waren? Je gaat toch niet zomaar uit jezelf een hap lindeboom of teunisbloem nemen. Dat moet iemand je leren.”

“Een tip is dus: laat je adviseren en weet dat een voedselbos klein kan beginnen. Gewoon door eetbare planten gevarieerd neer te zetten. En bedenk: het kan snel gaan. Toen ik hier kwam, was het een aardappelakker. Als eerste heb ik hagen van sleedoorn, meidoorn en Gelderse roos om het terrein gepoot. Als je nu ziet wat de kwekerij – naast gewassen – oplevert aan vogels en dieren: zelfs ringslangen en kamsalamanders en de zang is overweldigend.”

“Een mooie bonus: ik heb helemaal geen eikenprocessierupsen! De hagen zijn nu hoog en dicht en er zitten mezen in en zwartkoppen en ik denk dat die de rupsen eten.”

Voor bos- en struweelvogels zoals mezen of spechten vormen voedselbossen een rijk leefgebied.

5. Wat vindt Vogelbescherming van voedselbossen?

Vogelbescherming volgt de aanplant van voedselbossen en de rol die ze spelen in de landbouw met grote belangstelling. Voedselbossen dragen bij aan biodiversiteit en slaan CO₂ op. Voor bos- en struweelvogels zoals mezen of spechten vormen ze een rijk leefgebied. Zo kunnen ze bijdragen aan een verbetering van de natuurlijke waarden in een gebied.

Aan de andere kant vormen voedselbossen géén leefgebied voor weidevogels zoals de grutto of kievit en de andere vogel- en diersoorten die juist afhankelijk zijn van open landschap: drassige weides, kale duinen, lege stranden of visrijk, open water. Om die leefgebieden te verbeteren, zijn andere maatregelen nodig.